

Likovno oblikovanje slikovnice tehnikama prostorno - plastičnog oblikovnja

Zubić, Lana

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:275602>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-28**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI
STUDIJ

LANA ZUBIĆ

ZAVRŠNI RAD

LIKOVNO OBLIKOVANJE SLIKOVNICE
TEHNIKAMA PROSTORNO-PLASTIČNOG
OBLIKOVANJA

Zagreb, lipanj 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
Zagreb

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Lana Zubić

**TEMA ZAVRŠNOG RADA: LIKOVNO OBLIKOVANJE SLIKOVNICE
TEHNIKAMA PROSTORNO-PLASTIČNOG OBLIKOVANJA**

MENTOR: mr.art.Ivana Gagić Kičinbači

Zagreb, lipanj 2019.

SADRŽAJ

Sažetak.....	0
Summary.....	0
UVOD.....	1
1. DIJETE I LIKOVNOST.....	2
2. SLIKOVNICA.....	3
2.1. Povijesni aspekt.....	3
2.2. Struktura izlaganja.....	3
2.3. Uloga slikovnice.....	4
2.4. Sudjelovanje recipijenta.....	4
2.5. Odlike kvalitete pri odabiru slikovnice.....	5
2.6. Slikovnica kao multifunkcionalni medij.....	6
3. ODNOS STAROSNE DOBI DJETETA I SLIKOVNICE.....	6
3.1. Slikovnice za starosnu dob do godine dana.....	7
3.2. Slikovnice za starosnu dob do dvije godine.....	7
3.3. Slikovnice za starosnu dob od treće do pete godine.....	7
3.4. Slikovnice za starosnu dob od pete godine nadalje.....	8
4. VRSTE SLIKOVNICA.....	8
4.1. Glavna podjela.....	8
4.2. Ostale vrste.....	10
5. INTERAKTIVNA DIDAKTIČKA SLIKOVNICA.....	10
5.1. Tiha knjiga.....	11
5.2. Senzomotorika u sklopu likovnosti.....	12
6. ILUSTRACIJE I LIKOVNE TEHNIKE U SLIKOVNICAMA.....	13
6.1. O ilustraciji.....	13

6.2. Stilovi ilustracija.....	13
6.3. Likovne tehnike pri izradi slikovnica.....	14
6.3.1. Crtačke tehnike.....	14
6.3.2. Slikarske tehnike.....	15
6.3.3. Grafičke tehnike.....	16
6.3.4. Tehnike prostorno-plastičnog oblikovanja.....	17
7. OBLIKOVANJE SLIKOVNICE.....	18
7.1. Boja.....	19
7.2. Format.....	21
7.3. Dimenzije.....	21
7.4. Korice.....	22
7.5. Uvez.....	23
8. PRAKTIČAN DIO.....	24
8.1. Cilj rada.....	24
8.2. Oblikovanje knjige.....	24
ZAKLJUČAK.....	28
LITERATURA.....	29
POPIS SLIKA.....	32
Izjava o samostalnoj izradi rada.....	33

SAŽETAK

Likovno oblikovanje slikovnice kompleksan je i međuovisan proces više subjekata, od kojih su najznačajniji autor te ilustrator. Uz samo oblikovanje teksta u lingvističko primjerenom stilu ključne su i ilustracije, koje bi svojom ljepotom ili razigranošću tonova trebale privlačiti pažnju samih čitatelja. Likovne tehnike, od najjednostavnijih crtačkih, do zahtjevnijih i onih za koje je potrebno vremenski dugotrajnija izrada, tehnike prostorno-plastičnog oblikovanja, oživljuju same ilustracije i sukladno priči dočaravaju i upotpunjuju samu slikovnicu. Povijesno se slikovnica smatrala vrlo vrijednom i rijetkom knjigom čija današnja rasprostanjenost i široki spektar od nekvalitetno oblikovanih do slikovnica visoke umjetničke razine oblikovanja pokazatelj je velike promjene koja je nastupila od samih početaka izdavanja iste. Štoviše, slikovnica je dječja knjiga čija uloga jest zabaviti dijete, ali i razvojna jer potiče ne samo estetsko-umjetnički odnosno likovni aspekt djetetova razvoja već sukladno tome djeluje na razvoj govora, logičnog povezivanja, pamćenja i mašte. Zbog toga je važno da slikovnice budu primjerene dobi jer dijete u dobi od dvije godine i u dobi od šest godine nema sličan likovni ukus niti posjeduje jednako razvijen stupanj pozornosti prilikom čitanja. Boja ilustracije i teksta, dimenzije i format, vanjsko uređenje slikovnice tj. njegove korice uvelike utječu na privlačnost uporabe. U sklopu ovog rada uključena je izrada interaktivno didaktičke slikovnice odnosno njezine posebne podvrste, tihe knjige, čija namjena je razvijanje senzomotorike te fine motorike manipuliranjem različitih životno-praktičkih aktivnosti koje sama knjiga nudi djetetu za interakciju. Govoreći o vrstama slikovnica, bile one edukativne, u digitalnom obliku, laporelo ili interaktivno-didaktičke neminovno je da služe svojoj svrsi, a to je poticanje djetetova rasta i razvoja kroz igru.

Ključne riječi: oblikovanje, likovne tehnike, slikovnica, ilustracije, tiha knjiga

SUMMARY

The picture image design is a complex and process of several subjects, most important of which are the author and illustrator. In addition to just styling the text in a linguistically appropriate style, key illustrations are also essential, which should attract the attention of the readers with their beauty or playfulness. Artistic techniques, from the simplest, drawstring to the more demanding and time-consuming design, the spatial-plastic formatting technique, the illustrations themselves revive and, according to the story, spell out and complete the picture book itself. Historically, the picture book has been considered a very valuable and rare book whose today's widespread and wide range of kits to high-quality indicators is a major change that has emerged since the very beginnings of its release. What's more, the picture book is a pediatric book whose role is to have fun while reading, but also because it promotes not only the artistic or visual aspect of the child's development, but also in terms of speech development, logical connectivity, memory, imagination and much more. For this reason, it is important that the picture books are suitable for developmental age, since the child at the age of two and six years does not share a similar artistic taste or possess the same degree of attention when reading it. The color of the illustration and the text, the dimensions and the picture format, its cover greatly influences the desirability and appeal of the use. This work includes the creation of an interactive-didactic picture book or its special subtype, a quiet book whose purpose is to develop a sensomotor and a fine motor manipulation of the various life-practical activities that the book itself offers to the child to interact. Speaking of the types of picture books, any educational, digital, laporel or interactive-didactic, it is inevitable to serve its purpose, which is to stimulate the child grow.

Keywords: shaping, art techniques, picture books, illustrations, silent book

UVOD

Slikovnica je prvi medij s kojim se dijete rane dobi susreće. Upravo zato što je prva knjiga s kojom se upoznaje, može se smatrati dječjom knjigom. Nebrojena istraživanja potvrdila su da djeca kojima su odrasli od najranije dobi čitali i pričali priče rezultiralo je bržim i boljim govorom, uspjehom u komunikaciji s drugima te većom zainteresiranošću za okolinu i svijet (Milašinčić, 2017). Slikovnica, uz to što je sredstvo zabave, posjeduje i odgojno-obrazovnu komponentu. Što se tiče sadržaja, ono mora zadržati djetetovu pozornost, a istovremeno biti edukativna (Kovač, 2013). Nadalje, prema najnovijim istraživanja pretpostavka da slikovnice utječu na dječji kognitivno-emocionalni proces koji je povezan s razvojem dječje mašte, ali i s umjetničkom osjetljivošću i kritičkim mišljenjem je istinita (Kusulja, 2016). U slikovnici dijete isprva pronalazi sve ono što susreće u svojoj realnosti, ali pomaže sagledavati svijet iz jedne nove perspektive. Ta nova perspektiva produkt je raznih oblika, likova, boja koje izviru iz slikovnice. Važno je reći kako upravo ti vidljivi elementi kao što su crte, boje i oblici u stalnom su suodnosu s elementima fizičkog objekta (Brcko, 2018). Aspekt likovnosti u samoj slikovnici ne smije se umanjivati niti zanemariti. Uz tekst, ilustracije su te koje djetetu približavaju te ga očaravaju za neko djelo. Stoga, slikovnicu se ne može nazivati samo likovnim medijem, ali isto tako ni samo literarnim medijem jer je jedno o drugome ovisno. Valja spomenuti kako bogatstvo slikovnice uvelike ovisi ne samo o pažljivo odabranom i primjerenom tekstu već i o odabiru dizajna korica knjige, vanjskim, ali i unutarnjim pomno odabranim ilustracijama. Jedna od autorica navodi kako djeca ne doživljavaju u pojedinoj dobi podjednako boju, liniju, perspektivu, ali ih i ne zanimaju iste teme. Iz tog razloga valja pripaziti da slikovnica bude primjerena dobi. Ukoliko djeca sama rade vlastite slikovnice, one će im biti jedne od najdražih i najbližih jer sam trud oko izrade i uspjeh iste poistovjećuju s osobnom vrijednošću. Nadalje, samostalnim oblikovanjem slikovnice djeca razvijaju sljedeće: razumijevanje odnosa slike i teksta, usvajanje znanja o likovnim tehnikama, istraživanje likovnih elemenata (boje, plohe i crte), a ujedno se potiče razvoj verbalne sposobnosti, kreativnosti i mašte (Kusulja, 2016). Kako bi se sama estetska vrijednost slikovnice bolje shvatila, potrebno je krenuti od početka, od ilustracija koje krase slikovnice, ali i od likovnih tehnika koje su ključni alati za izradu iste. U daljnjem radu detaljnije će se spomenuti aspekt

likovnosti u dječjem razvoju te će se izložiti sve likovne tehnike no najveći naglasak stavit će se na prostorno-plastično oblikovanje. Upravo potonja tehnika alat je za izradu projekta „tiha knjiga“ odnosno interaktivne didaktičke slikovnice. Navedena vrsta slikovnice materijal je koji potiče senzomotorički razvoj djece, a više o njezinoj važnosti u nastavku ovoga rada.

1. DIJETE I LIKOVNOST

Dijete već od najranije dobi, sa svega osam mjeseci, počinje modelirati, opipavati i istraživati mogućnosti oblikovanja rukama različite predmete iz neposredne okoline. Također počinje graditi u prostoru elementima koji su mu pri ruci kao što su kocke, igračke, ali i hrana. Nadalje uživa u slaganju i preslagivanju, kombiniranju, a istovremeno svemu daje posve novu dimenziju. Dijete nesvjesno zadovoljava svoju potrebu za stvaralaštvom i to u dobi kad bi mnogi ljudi pomislili da to nije tako. Samu radost koju likovnost predstavlja godinama kasnije jednaka je i nezaobilazna životna potreba. U susretu s bilo kakvom plohom na kojoj može ostaviti trag prstom dijete ostvaruje svoje prve crtačke uratke, a uz pristupačnost slikarskog materijala počinje slikati uz prisutnost uzbuđenja zbog raznolikih mogućnosti koje mu pruža boja. Može se reći da dijete likovnost istražuje od trenutka kad počne istraživati svijet koji ga okružuje (Balić Šimrak, 2010). Dijete rane i predškolske dobi posjeduje vlastiti likovni jezik, a na odraslima je zadaća da ga osluškuje, razumije što je bolje moguće, a nadasve da ga poštuje u kontekstu individue. Nadalje, kvalitetan dječji likovni proces okarakteriziran je individualnim potencijalima te se zbog toga ne treba natjecati s vršnjacima, već je uloga odraslih pronaći hvalevrijedan svaki originalan likovni pokušaj (Balić Šimrak, 2010). Mnogi autori navode kako procesi koji su ključni za spoznajni razvoj upravo su one sposobnosti djeteta koje mu omogućuju učenje o okolini, a oni uključuju osjete tj. zamjećivanje i razlikovanje osjetnih informacija, zatim percepcija odnosno prepoznavanje i interpretacija viđenog i doživljenog te pažnja, a na kraju, viši procesi koji iz njih proizlaze, a to su mišljenje, rasuđivanje i rješavanje problema (Starc, B., Čudina-Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. prema Blair, 2004). Spomenuti autori razlikuju sljedeće faze dječjeg likovnog izričaja, a to su *faza šaranja* (1,5.- 3. godine starosti), *faza slučajnog prikazivanja stvarnosti* (3. - 5. godina starosti), *faza namjernog subjektivnog prikazivanja stvarnosti* (4. - 6. godina starosti) te *faza namjernog objektivnog prikazivanja stvarnosti* (5. - 7. godina starosti). U svakoj od tih faza

likovne tehnike zauzimaju krucijalnu poziciju te pomažu djetetu izraziti se na njemu svojstven način pa tako npr. u prvoj fazi dijete će uživati u igri s materijalima tehnike prostorno-plastičnog oblikovanja. U nastavku će se obraditi svaka pojedina tehnika koja može biti prisutna u *prvoj dječjoj knjizi*, slikovnici.

2. SLIKOVNICA

2.1. Povijesni aspekt

Praksa je u Hrvatskoj u 19. stoljeća pokazala da je slikovnica bila dragocjena i rijetka igračka koja se poklanjala isključivo za blagdane te je tada njena uloga bila odgojna. Govoreći o samom djetinjstvu u Hrvatskoj u 19. stoljeću, posebna se pažnja posvetila građanskome sloju iz tog razloga što djeca na selu nisu imala privilegiju čitanja slikovnica, a i uzimajući u obzir činjenicu da je na selu i pismenost bila niža pa i nije postojala kultura čitanja koja bi se prenosila na potomstvo. Često se u hrvatskom narodu za slikovnice koristio naziv *igračke* čija prava vrijednost dolazi do izražaja tak kada član obitelji sjedne uz dijete pa živim pripovijedanjem *mrtvim slikama podaje život*. Nakon pripovijedanja djeca postavljaju pitanja, slušaju i bivaju zadubljena u priču koju im odrasla osoba čita (Miljan, 2013). Što se tiče likovnog aspekta slikovnice, slikovnice do kraja 19. stoljeća sadrže realistične ilustracije koje prikazuju dječju svakodnevicu. Secesijski crtež sa izvučenim konturama i ploham čistih boja pojavljuje se u slikovnicama 1910., ali samo na koricama (Verdonik, 2016). Ilustracija u secesijskoj maniri dugo vremena prevladavala je u hrvatskim slikovnicama, a jedna takva slikovnica je *Ljubite životinje*, nakladnika Josipa Čaklovića (Verdonik, 2016). U Hrvatskoj se slikovni materijal nabavljao iz inozemstva, dok je sama kvaliteta teksta često bila ispod razine književno-umjetničkog teksta. Neminovan utjecaj na razvoj slikovnice u Hrvatskoj 19. stoljeća izvršili su Nijemci pa se stoga pretečama slikovnica (*Bilderbücher*) u Njemačkoj smatraju ilustrirane Biblije ili katekizmi za djecu, a tek onda ilustrirane ABC i početnice (Miljan, 2013.).

2.2. Struktura izlaganja

Po strukturi izlaganja slikovnice se dijele na narativne i tematske dok prema sadržaju mogu biti vrlo raznolike. Najčešće teme su životinje, svakodnevni život, abeceda, igre te fantastika. Narativna funkcija vidljiva je u prošlosti gdje su prve

knjige za djecu služile kao sredstvo za poučavanje te moralni, duhovni i vjerski odgoj. Uprava takva narativna komponenta razlog je izdavanja Perraultovih bajki i La Fontaineovih basni, priče o Gulliveru i Robinsonu Jonathana Swifta i Daniela Defoea koje izvorno nisu bile napisane za najmlađu dob (Martinović i Stričević, 2011).

2.3. Uloga slikovnice

Slikovnica jest, kako je mnogi autori definiraju, prva knjiga djeteta ili dječja knjiga *par excellence* (Kusulja, 2016). Štoviše, jedno od najrasprostranjenijih tumačenja slikovnice jest to da je ona knjiga za djecu koja se sastoji pretežno od slika ili samo od slika ili crteža. Nadalje, kako zbog različitih oblika i materijala od kojih može biti napravljena te zbog svojih vlastitih funkcija koje ju karakteriziraju, može se preformulirati u prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djeci. Krucijalno jest istaknuti kako se dijete s prvom pisanom riječi susreće gledajući kutije od igračke, promatranjem odjevnog predmeta ili natpisa na zidu, no slikovnica je jedno od najbogatijih izvora pisane riječi s kojim se dijete može susresti u ranoj dobi i koja oplemenju njegovo djetinjstvo (Martinović i Stričević, 2011). S druge strane, svako književno djelo, bilo to bajka ili basna, može se preoblikovati u slikovnicu sukladno djetetovoj dobi. Kada se govori o samoj ulozi slikovnice, ona je također i oblik lijepe književnosti. Pravilnim odabirom tj. izborom kvalitetne slikovnice djeca se postupno uvode u taj svijet. Djeca uče kroz igru te upravo kroz nju otvara im se put da književnosti kasnije pristupaju sa zanimanjem. Jedna od namjera slikovnice jest na simboličan način prikazati moralno ponašanje i odnose. Također njezin cilj jest upoznati dijete sa bojama i likovima, ali i pobuditi maštu te razvijati smisao za lijepo putem raznih sadržaja i na taj način razvijati psihomotoričke sposobnosti i kreativnost u djeteta (Kovač, 2013). Neki autori doživljavaju slikovnicu kroz psihološku prizmu, a ne samo umjetničku pa tako navode da ona pomaže djeci pri upoznavanju svijeta koji ga okružuje. Tek nakon svladavanja poruka iz vizualnog koda, djeca mogu otkrivati ono što bi im u zbilji bilo nedokučivo.

2.4. Sudjelovanje recipijenta

U odnosu na sudjelovanje recipijenta razlikuju se slikovnice kojima se dijete samostalno služi kao i one u kojima je potrebno posredovanje roditelja (Martinović i Stričević, 2011). Ključno je djeci pomoći u shvaćanju i prepoznavanju slike. Zbog

toga je pomoć odrasle osobe neminovna, a pritom je važno da s tom odraslom osobom imaju izgrađenu posebnu socijalnu vezu i emocionalnu privrženost kako bi ih stvoreno povjerenje potaknulo na napredak. Imanentno slikovnici jest njezina funkcija zabave putem igre i učenja. Slikovnice bi trebale odgovarati potrebama djece u predškolskoj dobi, ali i usmjeravati ih u pozitivnom pravcu putem odgoja i početnog čitanja (Petrović- Sočo, 1997).

2.5. Odlike kvalitete pri odabiru slikovnice

Svako živo biće teži estetici. Djeca imaju izraženu sposobnost uviđanja najmanjih detalja u ilustracijama čiji loši primjeri mogu negativno utjecati na razvoj dječje osjetljivosti za estetiku. Govoreći o ilustracijama, one nisu prvotno stavljene iz razloga da se djeca upoznaju s različitim umjetničkim stilovima već da omoguće djetetu razvoj osjećaja za prosuđivanje kvalitete (Brcko, 2018). Što se tiče pitanja kako odabrati kvalitetnu slikovnicu, valja spomenuti da treba izbjegavati nekvalitetne slikovnice iz tog razloga što su tekstovi jezično izrazito loši, gramatički neispravni, ali i često neprimjereni djetetu. Nadalje, s likovnog aspekta, često je šablonsko prikazivanje likova npr. zečića, mede, mace i psića koje djeca potom stereotipno preslikavaju u svoje crteže. Kada se govori o prepoznavanju estetske vrijednosti takvih slikovnica, valja napomenuti da im često nedostaje naziv autora ili ilustratora. S druge strane, djeci su za kvalitetan rast i razvoj nužne slikovnice koje je napisao pisac za djecu, a ilustrirao potpisani slikar jer one su bogate i privlačne izgledom te obiluju pomno odabranim sadržajem i likovima koji bude kod djece ono najljepše i odvede ih u svijet mašte. Tekstovi takvih slikovnica su gramatički ispravni, s mnoštvom metafora i opisa te djetetu šalju lijepu, smislenu poruku i zaključak da vrijedi sanjati i maštati (Čudina Obradović, 1995). Kao primjer dvaju ilustratora kvalitetnih slikovnica navodim Dicka Brune, ilustratora za najmlađi dobni uzrast čije slikovnice odrasli smatraju najprimjerenijima dok djeca, s druge strane, jako pozitivno reagiraju na ilustracije Erica Carlea koji u svom radu koristi tehniku kolaža primjenom visokog spektra raznih tekstova i tonova. Zaključno, pogledi na primjerenost jedne ili druge slikovnice ovisi o mnogo čimbenika, ponajviše o oku promatrača.

2.6. Slikovnica kao multifunkcionalni medij

Namjera slikovnice jest pomoći djetetu otkriti svijet pisane riječi, ali i izazvati emocije. Ključno jest spomenuti kako česta navika uporabe knjige automatski razvija potrebu za njom, a istovremeno pruža djetetu da je vide očima umjetnika (Zalar, D., Kovač-Prugovečki i Zalar, Z. 2009: prema Martinović i Stričević, 2011). Prisutnost različitih funkcija u slikovnici kroz koju se ostvaruju svi potencijali koje ona posjeduje moguće je determinirati ju kao multifunkcionalan čitateljski materijal. Nadalje, s obzirom na funkcije slikovnice se tako dijele na *spoznajno-pojmovne, informativne, zabavne, govorno-jezične, iskustvene* te *umjetničke odnosno estetske* (Martinović i Stričević, 2011). *Spoznajno-pojmovna funkcija* potrebna je djetetu iz tog razloga što mu omogućuje provjeru njegovih spoznaja i znanja o stvarima i pojavama, ali i pruža povratnu informaciju o njihovoj ispravnosti. *Informativna funkcija* slikovnice služi za bolje razumijevanje veza, promjena, ali i odnosa među stvarima i pojavama. Uz to, dijete uči postupno razvijati mišljenje, sintezu, usporedbu te apstraktno mišljenje. Što se tiče *zabavne funkcije*, slikovnica bi trebala biti alat uz koje se dijete može zabaviti i igrati uz ili bez prisutnosti roditelja ili odgojitelja. Kako se slikovnica u velikoj većini slučajeva sastoji od teksta kroz *govorno-jezičnu funkciju* slikovnice, kod djeteta se potiče razvoj fonemske i fonološke osviještenosti, obogaćuje se rječnik i razvijaju predčitalačke vještine. *Iskustvena funkcija* slikovnice vrlo je važna s aspekta socijalizacije djeteta gdje se dijete uz njezinu pomoć može upoznati sa stranim mjestima, događajima, živim bićima itd. (Kovač, 2013). Za potrebe ovog rada najvažnija jest *estetska funkcija* slikovnice čija je zadaća kod djeteta izazvati različite emocije i doživljaje. Upravo kroz estetsku funkciju postiže se kod djeteta razvijanje osjećaja za lijepo te izgrađivanje ukusa. Likovna i grafička strana slikovnice često su jedini i ključni poticaji interesa za knjigu (Delzotto, 2015). Kroz slikovnicu se neminovno uvelike ostvaruje utjecaj na oblikovanje stavova i zanimanje za knjigu te razvoj ljubavi prema čitanju iz užitka ili zabave (Martinović i Stričević, 2011).

3. ODNOS STAROSNE DOBI DJETETA TE SLIKOVNICE

Za potrebe ovog rada nužno je spomenuti odnos slikovnice prema razvojnoj dobi djeteta. Nije lako odrediti koje su slikovnice primjerene za djecu neke dobi budući da to ovisi o individualnom razvoju svakog djeteta, ali i utjecaju okoline. Usprkos

tome, moguće je prema specifičnim kriterijima ocijeniti primjerenost slikovnice djetetovoj starosnoj dobi (Kovač, 2013).

3.1. Slikovnice za starosnu dob do godine dana

Iz tog razloga za dobnu skupinu do šest mjeseci djetetova života djetetu su zanimljive slikovnice koje sadrže pjesmice i brojalice pošto se uz njih potiče razvoj ritma i intonacije govora što je temeljno za kasniji pravilan razvoj govora (Delzotto, 2015). Nadalje, u dobi od šest do dvanaest mjeseci djetetu je preporučljivo ponuditi slikovnice koje su izrađene od kartona, različitih vrsta plastike ili tkanine ili spužve. Također osim navedenih materijala mogu sadržavati dijelove koji se mogu rasklapati poput lepeze ili koje se mogu otvarati i zatvarati, povlačiti i slagati na različite načine i oblike (Lovrec, 2014). Može se reći da su takve slikovnice više igračke negoli knjige jer pomoću njih dijete razvija finu motoriku prstiju te djeluje na pravilnu koordinaciju tijela.

3.2. Slikovnice za starosnu dob do dvije godine

U dobi od jedne do dvije godine slikovnice sadrže u sebi priču čiji je sadržaj temeljen na pojmovima iz njihove okoline. S vremenom dijete odrasta i osamostaljuje se u listanju slikovnica dok ilustracije u sve većoj mjeri dobivaju umjetničku funkciju na način da slika više ne pomaže u samom shvaćanju teksta već ga obogaćuje, ali i oplemenjuje (Delzotto, 2015). Iz tog razloga za ovu dob najčešće su slikovnice bez teksta, laporelo slikovnice (Kovač, 2013). Također ilustracije u slikovnici moraju biti nacrtane ili naslikane skoro preko cijele stranice, a istovremeno trebaju prikazivati jednostavan i jasan predmet poznatog oblika korištenjem primarnih boja (Lovrec, 2014).

3.3. Slikovnice za starosnu dob od treće do pete godine

Kako dijete odrasta, u trećoj i četvrtoj godini života počinje postupno usvajati nove riječi pa je zbog toga sposobno pratiti kompleksnije priče, a potrebno je izbjegavati slikovnice čija je jedina svrha imenovanje predmeta (Kovač, 2013). Štoviše, takve slikovnice sadrže veći broj stranica pa se zbog toga često svrstavaju u kategoriju priča. Govoreći o priči, ona se usredotočuje na konkretan događaj, uobičajno je da ima jedan zaplet, jednostavan splet okolnosti te ograničen broj likova (Milašinčić, 2017). Djeci u dobi od četiri i pet godina privlačne su slikovnice s jednostavnijim

zapletom, ali detaljiziranim ilustracijama, one u kojima se priča o ljudima i događajima koji su bliski vlastitom iskustvenom doživljaju. Najpoznatiji primjer takve knjige jest slikovnica *Djed i repa* (Lovrec, 2014).

3.4. Slikovnice za starosnu dob od pete godine nadalje

U dobi oko pete godine dijete će pokazivati interes za složeniji likovni sadržaj pa će ga veseliti proučavanje i otkrivanje crteža koji uključuje puno različitih elemenata i koji prikazuje odnos likova u akciji. Također zanimljivo je spomenuti kako u ovoj dobi dijete počinje komentirati slikovnicu te uočavati detalje koje prije nije u tolikoj mjeri zapažalo (Kovač, 2013). U dobi od šest godina dijete počinje iskazivati zanimanje za basne i bajke pa tako ih očaravaju slikovnice s bajkovitim i nedorečenim ilustracijama jer samo stvara vlastiti scenarij. Uz to, dijete fasciniraju priče o dalekim krajevima i zemljama, prispodobe iz davnina i prošlosti, a sve to slikovnici pridaje bezvremensku vrijednost te se zbog toga može provlačiti kroz sve generacije (Delzotto, 2015).

4. VRSTE SLIKOVNICA

Sam angažman djeteta djeteta za teme i vrste slikovnica ovisi o njegovu stupnju razvoja, ali i o raznovrsnosti poticaja i prethodnom iskustvu susreta sa slikovnicama i čitanjem (Delzotto, 2015).

4.1. Glavna podjela

Globalna podjela slikovnica prema autorici Denise I. Matulka može obuhvatiti klasifikaciju na *slikovnice za početne čitače*, zatim na *slikovnice koje se vezuju uz određeni koncept*, potom *slikovnice u digitalnom formatu*, *slikovnice igranke* te na kraju *slikovnice u stihovima* (Batarela Kokić, 2015). Skupina *slikovnica za početne čitače* obuhvaća one slikovnice koje djeca mogu samostalno čitati ili uz pratnju odraslih. Digitalne slikovnice se zbog prednosti koje pružaju za učenje čitanja često svrstavaju u ovu skupinu. Multimedijske ili digitalne slikovnice često uključuju glazbu i popratne zvučne efekte, a i često postoji kombinacija zvuka s izgovorenim označenom riječi. Primjer zvučne slikovnice je *Nogometni dan*, naklade Naša djeca, gdje djeca pritiskom na objekt mogu čuti četiri nogometna i navijačka zvuka (Lovrec, 2014). Neke od spomenutih slikovnica sadrže skrivene animacije koje se aktiviraju klikom miša na određeni lik na ekranu računala. Kod digitalnih slikovnica

slika se snažno povezuje s tekстом, ali i utječe na dječju percepciju materijalne i socijalne stvarnosti putem više razina (Kovač, 2013). Druga skupina *slikovnice koje se vezuju uz određeni koncept*, a takve slikovnice mogu djeci približiti svijet slova, brojeva, veličina, oblika, boja (Batarelo Kokić, 2015). Jedna od vrsta slikovnice koja obrađuje razne tematike edukativna je slikovnica koja dijete uči određenim oblicima ponašanja ili nadopunjuje njegovo znanje o stvarima iz okoline. Edukativna slikovnica za razliku od problemske ne progovara o problemima već o svakodnevnim stvarima pa tako slikovnica *Lijeva ruka-desna ruka*, napravljena je u obliku lijeve i desne ruke gdje uz pomoć jednostavnih primjera pomaže djeci kako da bolje razumiju korištenje vlastitih ruku ili npr. slikovnica *Adrianin plavi svijet* kroz koju se stvara ekološka osvještenost u djeteta. Još jedan primjer edukacijske slikovnice jest *Mala škola: Brojevi od 1 do 10* (Lovrec, 2014). U ovom kontekstu valja spomenuti začetnika edukativne slikovnice *Orbis sensualium pictus*, Jana Amosa Komenskyog čija je edicija poslužila kao uzor kasnijim bogato ilustriranim knjigama o prirodi, životu i umjetnosti koje su služile za odgoj i obrazovanje djece i mladih 18. stoljeća (Delzotto, 2015). Što se tiče *slikovnice u digitalnom formatu* putem nje naglašava se složenost digitalne forme gdje uz suodnos tradicionalne slikovnice, animacije te interaktivne sastavnice tehnologije dobiva jedna kompleksna forma (Batarelo Kokić, 2015). Pretposljednju skupinu čine *slikovnice igračke*. Moguće ih je definirati kao slikovnice koje uvode u dječju književnost i čitanje, a dijelimo ih u četiri podkategorije. To su redom kartonske slikovnice (eng. *board books*) koje su napravljene od kartona, sa čvrstim i zaobljenim rubovima, zatim trodimenzionalne slikovnice (eng. *pop-up books*) koje se u trenutku otvaranja podižu (Batarelo Kokić, 2015). Primjer takve slikovnice jest *Kuća za čudovišta* koja sadrži veliku pop-up kuću za zabavu u kojoj se nalaze razni izrezani likovi-čudovišta (Lovrec, 2014). Zanimljivo je spomenuti kako u Hrvatskoj do 1945. godine nema spomenute vrste slikovnice. U arhivi poznat je samo jedan primjerak moguće *pop-up slikovnice*, a to je igračka-knjiga *Koliko je sati?* iz 1942. godine gdje se na koricama nalaze kazaljke sata koje dijete može zaokretati (Verdonik, 2016). Nakon toga slijede preklopnice (eng. *flap books*) čiji preklopi skrivaju određene dijelove slike te slikovnice s izrezima (eng. *cut-out books*) gdje se izrezani dijelovi slikovnice u jednom trenutku otvaraju, a u drugom skrivaju u svrhu poboljšanja same priče. Posljednja podjela jesu *slikovnice u stihovima* koje sadrže poeziju, razne uspavanke, brojalice, i ostale rimovane tekstove (Batarelo Kokić, 2015). Prva takva slikovnica jest *Spiritual Milk*

for Boston Babes, iz 1646. godine, engleskoga svećenika Johna Cottona koja sadrži vjerske pouke u stihovima (Delzotto, 2015). Potonja kategorija slikovnica popularna je kod djece starijeg dobnog uzrasta jer mogu uživati u rimi dok djeci mlađeg dobnog uzrasta također predstavlja zanimaciju jer uključuje razne besmislene brojalice.

4.2. Ostale vrste

Uz spomenutu podjelu slikovnice se po vrsti mogu podijeliti i na religijske slikovnice čiji se sadržaj gradi oko biblijskih priča prilagođenih raznim dobnim uzrastima djece, od najmlađeg pa do najstarijeg. Jedan od primjera takve jest *Život Isusov*, koja je ujedno i interaktivna slikovnica jer uz klasične ilustracije sadrži i šest ilustracija-slagalica na četiri kocke. Disney slikovnice jedne su od najrasprostanjenijih i najpoznatijih slikovnica s kojima se djeca rane dobi susreću pa ih stoga s pravom valja nazvati zasebnom vrstom. Budući da su takve slikovnice prilagođene svakom dobnom uzrastu, tako postoji i serija mini slikovnica pod zajedničkim nazivom *Moja prva knjiga*. Spomenuta serija slikovnica nastala je kombinacijom fotografija pravih beba i ilustracija medvjedića Winnieja Pooh-a i njegovih šumskih prijatelja (Lovrec, 2014). Posljedna, ali ne i najmanje važna vrsta slikovnica su one za najmlađe, osmišljene u skladu sa dobi i napravljene od raznih materijala kao što su komadići krzna, tkanina ili svjetlucavi detalji. Slikovnice za do prve godine života najčešće su gumene, plastične ili platnene, a i učestala je i uporaba kartonskih. Laporelo slikovnice najčešći je termin za ovu vrstu slikovnice, a po samom izgledu podjeća na harmoniku jer se sastoji od šest do deset strana koje se savijaju poput spomenutog instrumenta. Spomenuta slikovnica često je rađena od plastičnih materijala i više nego za čitanje moglo bi se reći da je djetetova igračka (Kovač, 2013). Popularna je primjena tzv. slikovnica za kupanje (Lovrec, 2014). Važno je napomenuti kako je sigurnost djeteta prije svake estetske karakteristike slikovnice jer djeca često u toj oralnoj dobi vole manipulirati i isprobavati predmete tako da ih stavljaju u usta. Iz tog razloga važno je da slikovnica nije ukrašena sitnim komadićima koje bi dijete moglo lako progutati.

5. INTERAKTIVNA DIDAKTIČKA SLIKOVNICA

Govoreći o interaktivnim slikovnicama koje su prema autorima usmjerene na predškolski uzrast zbog toga što u toj dobi mogu pratiti slijed događaja u slikovnici

i unaprijed donijeti odluke pomoću prije usvojenog znanja. Upravo namjena takvih slikovnica jest učenje kroz zvuk, boju i oblike na način da se primijeti i prepozna različitost i sličnost te naučiti nešto novo, ali i potvrdi prijašnje stečeno znanje. Ključno je istaknuti kako je potrebno da se slika i tekst nadovezuju jedno na drugo. Posebnost ovih slikovnica jest to što se unutra nalaze slike na koje dijete pritiskom čuje određeni zvuk koji nadopunjuje samu sliku ili magneti koje samostalno postavlja na predviđeno mjesto kako bi upotpunilo ilustraciju u cilju logičnog redoslijeda priče (Kusulja, 2016).

5.1. Tiha knjiga

Suvremeniji i sve popularniji primjer interaktivno-didaktičke slikovnice jest *tiha knjiga* (eng. *the Quiet book*). Naime, ta ručno rađena slikovnica namjenjena je djeci različitih dobnih skupina, od godinu dana pa sve do predškolske dobi, no dizajneri ove slikovnice razvrstali su je u tri dobne kategorije, a to su za djecu od 1-2 godine, 3-4 godine i 5-6 godina. Umjetnička vrijednost same slikovnice jest u tome što je izrađena od tkanina raznih tekstura. Razvoju fine motorike i okulomotorike pridonose razni zadaci kopčanja gumba, drukera, drvenih kvačica, patent zatvarača, čičaka itd. Štoviše, izvrstan je alat za dječji razvoj spretnosti i samostalnosti u obavljanju svakodnevnih zadataka uz igru. Zanimljivo je kako su svi materijali šivani sa puno truda te je svaka knjiga originalno osmišljena (Centar za kreativan razvoj-U oblacima, 2016).

Slika 1. Tiha knjiga

(<http://www.journal.hr/mama/tiha-knjiga-za-senzo-motoricki-razvoj-djeteta/>)

Tematika *tihe knjige* jest raznovrsna. Sama personalizirana slikovnica uključuje raspon aktivnosti od četiri, šest ili osam, a teme koje se provlače šarolike su pa tako postoje slikovnice o svijetu životinja, biljaka, slikovnice o svakodnevnim rutinskim navikama vezanja vezica, zakopčavanje gumba, slikovnice o prometu, početnim matematičkim vještinama, ali postoji i cijeli niz slikovnica koje utjelovljuju adaptacije likova iz bajki.

5.2. Senzomotorika u sklopu likovnosti

Tiha knjiga izvrsna je za poticanje senzomotoričkog razvoja kod djeteta te zbog toga valja detaljnije pojasniti sponu likovne kulture i samog senzomotoričkog razvoja. Što se tiče moždane aktivnosti, kod djevojčica i dječaka, postoje značajne razlike. Naime, djevojčice prosječno ranije započinju čitati i pisati, ali imaju manje razvijenu prostornu orijentaciju od dječaka. Istovremeno, brže od dječaka razvijaju finu motoriku. Često je ustaljeno mišljenje da djevojčice preferiraju ružičastu dok dječaci plavu boju, no istraživanje provedeno na uzorku od 100 djece u dobi mlađoj od dvije godine pokazalo je da nema nikakve razlike u odabiru boja, štoviše zaključeno je kako su sva ispitana djeca preferirala ružičastu boju. Pretpostavlja se da je razlog tome asocijacija na boju majčine kože. Što se tiče odabira igračaka, postoje određene diferencijacije. Djevojčice će češće posegnuti za lutkama dok će dječake više zanimati pokretne igračke kao što su auti. Iz tog razloga djevojčicama su najčešće sugerirane slikovnice u kojima se prikazuje život princeza i barbika, dok su dječacima dodijeljene slikovnice o autićima i slikovnice koje razvijaju logičke i analitičke vještine (Delzotto, 2015). Prema najnovijim znanstvenim istraživanjima dokazano je da rano bavljenje likovnim aktivnostima i umjetnička naobrazba djeluje pozitivno na ostale spoznajne aspekte. Tako likovne aktivnosti usmjeravaju pažnju na bitno te automatski jačaju koncentraciju u drugim aktivnostima. Nadalje, likovne aktivnosti djeluju stimulirajuće na organizam jer se luči hormon sreće što u konačnici rezultira kvalitetnijim življenjem. Raznovrsnost materijala, eksperimentiranje sa raznim tehnikama i oblicima pridonosi razvoju divergentnog mišljenja u djeteta, a i pozitivno utječe na razvoj kreativnosti (Balić Šimrak, 2010).

6. ILUSTRACIJE I LIKOVNE TEHNIKE U SLIKOVNICAMA

6.1. O ilustraciji

Slikovnica je prva knjiga u kojoj se dijete susreće s raznim likovnim tehnikama i stječe primarna znanja o likovnoj kulturi. Prva dječja slikovnica na svijetu odnosno ilustrirana knjiga jest *Orbis Sensualium Pictus* češkog pedagoga i pisca Jana Amosa Komenskog napisana na latinskom jeziku. Navedena slikovnica služila je kao abecedarij za poučavanje i učenje čitanja gdje su crteži tj. ilustracije sa tekstom tekle istodobno (Hnatko, 2017). Same ilustracije unutar slikovnice rađene su grafičkom tehnikom drvoreza (Kovač, 2013). Pojam ilustracija dolazi od latinske riječi *ilustris* što znači osvijetljen, sjajan, jasan. Sama ilustracija, kao produkt raznih likovnih tehnika i postupaka u velikoj mjeri određuje slikovnicu i daje joj karakter te čitatelj prije samog teksta ocjenjuje vrijednost slikovnice kroz njezinu temeljnu odliku, a to je slika. Kvalitetne ilustracije su one koje imaju određena svojstva, a to su: stilska pročišćenost, harmonija i ritam boja, jedinstvena kompoziciju koja dijete provodi kroz radnju djela i omogućuje vizualnu eksploraciju (Delzotto, 2015).

6.2. Stilovi ilustracija

Kroz povijest provlačili su se razni stilovi vezani za ilustracije, a to su *apstraktni*, koji je okarakteriziran kroz jednostavnost boje, formata i koncepta. Zatim *stripovski stil* koji podsjeća na stripove koji se pojavljuju u dnevnom tisku te se odlikuje zaigranošću. Nakon njega slijedi *ekspresionistički stil* kod kojeg je emocija naglašena putem boje i manirističkim potezima. Kod *impresionističkog stila* naglasak se stavlja na svjetlosne efekte. *Folklorni stil* vidljiv je u tradicionalnom pristupu sadržaju i tehnici izrade. Stil koji se odlikuje dvodimenzionalnošću i plošnim slikarskim pristupom naziva se *naivni*. Kod *realističkog stila* objekti i likovi prikazani su precizno i uredno. *Nadrealistički stil* prikazuje imaginarne i iznenađujuće prizore s mnogo detalja dok *romantičarski stil* naglašava raskošno ukrašavanje oko prizora u slikovnici (Delzotto, 2015). Ne postoji univerzalni stil koji bi najviše poticao dječju kreativnost jer svaka ilustracija jest odraz individualnosti ilustratora (Kusulja, 2016). Jedna od negativnih činjenica kod ilustracija u slikovnici jest to da su one rijetko izvorno hrvatske. Poznato je kako se kupuju od inozemnih ilustratora ili ih slikaju hrvatski autori pa se nakon toga tiskaju ili slikaju u inozemstvu. Glavni razlog tome

jest kasnije pojavljivanje ilustratora slikovnica 30-ih godina 20. stoljeća (Martinović, 2011).

6.3. Likovne tehnike pri izradi slikovnice

S druge strane, govoreći o likovnim tehnikama, najstarija ilustracija tiskana je u tehnici drvoreza te potječe iz kineske Dijamantne sutre iz 868. godine gdje je vidljiv značaj likovne tehnike tj. podvrste, grafičke tehnike, od najranijih dana. Jedno od ključnih saznanja jest to da u slikovnici sama slika ne predstavlja ilustraciju teksta, kao što je to tako u ilustriranoj knjizi, ali također nije ni riječ o pomoćnom sredstvu za osmišljavanje dijaloga kao npr. u stripu. Može se zaključiti kako pisac kao i slikar trebaju usko surađivati u cilju osmišljavanja scenarija. Zbog takvog razmišljanja može se zaključiti kako je slikovnica uvelika sličnija filmu nego ilustriranoj knjizi (Hnatko, 2017). Kada se govori o odnosima unutar slike, on ne bi trebao biti jasan nego bi trebao stremiti ka poticanju na istraživanje skrivenog značenja iza određene slike. Zbog toga se često kaže gledatelj i čitatelj posjeduju sposobnost promjene značenja (Brcko, 2018). Govoreći o vrsti ilustratorskog sredstva koje se koristi pri oblikovanju slikovnica, većina slikovnica stvarana je korištenjem crteža umjetnika ili kombinacijom dječjih crteža ili fotografija, a također postoje i lutkarske i strip slikovnice. Nadalje, jedna skupina ilustratora u svom izričaju koristi samo jednu vrstu tehnike dok ostali upotrebljavaju više njih istovremeno. Međutim, svakom tehnikom ostvaruje se različiti učinak koji se onda prenosi na same čitatelje (Lovrec, 2014). Na primjer, oblikovanjem lutaka iz različitih materijala nastaju lutkarske slikovnice dok fotografske nastaju kombiniranjem različitih fotografija koje su uređene uz pomoć posebnog programa kako bi činile zanimljivu priču (Brcko, 2018 prema Majhut i Zalar, 2008). Kako je sama vrijednost slikovnice neminovna bez upotrebe sljedećim likovnih tehnika one se prema području rada dijele na tehnike plošnog oblikovanja te tehnike prostorno-plastičkog oblikovanja. S druge strane, u skupinu tehnika plošnog oblikovanja pripadaju crtačke, slikarske i grafičke tehnike (Jakubin, 1999).

6.3.1. Crtačke tehnike

Podjela unutar ove grupacije jest na *suhe* i *mokre* crtačke tehnike. Olovka, kreda, ugljen, kemijska olovka spadaju u *suhe* crtačke tehnike dok flomaster i sve tehnike rada tušem i ostalim tekućim sredstvima spadaju pod *mokre* (Jakubin, 1999). S druge

strane, u 19. stoljeću, likovno obrazovanje u ranoj dobi temeljeno je na razvoju crtačkih vještina i vjernom prenošenju zadanog motiva na papir, odnosno na usavršavanje same okulomotorike. Štoviše, u svojim prvim pokušajima crtanja ljudi dijete upotrebljava jednostavne simbole kao što su kružice i crte, gdje kružici označavaju oči, a horizontalne crte usta. Time nam dijete poručuje da ono s ljudima komunicira auditivno i vizualno te da mu je to u ovoj fazi života najvažniji oblik komunikacije (Vidović, 2015). Primjena crtačke tehnike vidljiva je u slikovnici Nade Iveljić *Božićna bajka* (1992.) čije ilustracije potpisuje Pika Vončina. Same ilustracije nastale su kombinacijom tehnike olovaka u boji i rapidografa. Konturne linije nacrtane su rapidografom. Ilustratorica se koristila tehnikom sjenčanja te je na svakoj ilustraciji pozadina plave boje, što simbolizira nebo. Boje nisu jarke te se često koristi smeđom bojom, a prevladavaju hladnije boje kao što su plava i zelena dok neke ilustracije sadržavaju toplo – hladno kontrast (Kos, 2017). Još jedan primjer korištenja spomenute tehnike prisutan je slikovnici pod nazivom *Pjesma o zmajevima* Ljubice Kolarić–Dumić. Ilustracije su nastale korištenjem flomastera dok je sama slikovnica namijenjena djeci mlađeg uzrasta. Netom spomenuta slikovnica nije plod ruku školovanih ilustratora već produkt rada 22 polaznika dječjeg vrtića Rijeka u dobi od 4 do 7 godina (Lovrec, 2014).

6.3.2. Slikarske tehnike

Govoreći o slikarskim tehnikama, valja razlikovati kao i kod crtačkih tehnika podjelu na dvije skupine, a to su *suhe* i *mokre* tehnike. U prvoj skupini nalaze se pastel, kolaž, mozaik, vitraj i tapiserija. U drugoj skupini nalaze se akvarel, batik, gvaš, tempera, ulje te freska (Jakubin, 1999). Tehnika kolaž vidljiva je u sljedećem primjeru. Naime, slikovnica Erica Carle-a *Vrlo gladna gusjenica* (1969) koju je sam napisao i ilustrirao, prepoznatljiva je po spomenutoj tehnici gdje su ručno oslikani papiri koje je sam autor rezao i slagao u slojeve formiraju svijetle i vesele slike. U likovnom stvaralaštvu djece vidljivo je u praksi prisutstvo kombinacije dvaju tehnika, crtačke i slikarske tehnike pa valja navesti nekoliko primjera (Lovrec, 2014). Jedna od tih je i slikovnica *Ja i moja ptica* Duše Dušica, nastala po uzoru na drugu slikovnicu *Ptica duše*, čiji tekst osmislila je djevojčica u dobi od 6,6 godina. Korištenjem vodootpornih flomastera za pisanje teksta i ilustracija u raznobojnom akvarelu rezultiralo je izradom navedene slikovnice. Još jedan primjer dječjeg likovnog izričaja koji uključuje crtačke i slikarske likovne tehnike jest slikovnica

Dobri prijatelji gdje su tekst i crteži nastali drvcem i crnim tušem na bijelom hamer papiru A3 formata, a djeca iz starije odgojne skupine tehnikom kolaža zalijepili su dijelove na papir (Delzotto, 2015). Slikovnica poznatog ilustratora nastala kombinacijom prethodno spomnutih tehnika nosi naziv *Riba duginih boja*, Marcusa Pfistera. U istoimenoj slikovnici može se naići na maštovite ilustracije koje je ilustrator postigao uz pomoć olovke, akvarela i holografske folije koja je prisutna na ljuskicama ribe (Lovrec, 2014).

6.3.3. Grafičke tehnike

S druge strane, kada se govori o grafičkim tehnikama, valja pojasniti isto. Pojam grafičke tehnike definira se kao tehnički postupak otiskivanja ili umnožavanja crteža koristeći matricu (Jakubin, 1999). Način obrade matrice grafičke tehnike može se podijeliti na *tehniku visokog tiska*, *dubokog tiska*, *plošnog tiska* te *propusnog tiska*. Drvorez, linorez, gipsorez i kartonski tisak svrstava se u *tehnike visokog tiska* dok bakrorez, suha igla, bakropis, akvatinta i mezzotinta spadaju u *tehnike dubokog tiska*. Nadalje, litografija i monotipija pripadaju *tehnicima plošnog tiska*, a sitotisak spada u *tehniku propusnog tiska*. Primjena grafičke tehnike pri izradi slikovnice vidljiva je kod J. Bertucha koji je 1792. godine objavio *Slikovnice za djecu* u 12 dijelova sa 6.000 bakroreza (Delzotto, 2015). Neminovan je i utjecaj njemačkog umjetnika Albrehta Dürera čiji su radovi kombinacija klasičnih crteža s tehnikama drvoreza i bakroreza. Tijekom povijesti, grafička tehnika njegovala se pri izradi ilustracija koje su isprva bile crno-bijele, sve do izuma litografije 1789. godine, kada je dodana boja. Štoviše, prva ilustracija nastala je u ručno obojenim ilustracijama Johna Harrisra u prvoj polovici 19. stoljeća dok je izumom kromolitografije 1851. godine i fazom rada Edmunda Evansa tiskana *Knjiga-igračka* (Hnatko, 2017). Jedna od suvremenih metoda oblikovanja jest tehnika digitalne obrade slike koja koristi kombinaciju računala ili skenera ili fotografije ili programe koji su zaslužni za grafičku pripremu. Sve je veća uporaba pokreta miša ili grafičkog tableta pri izradi slikovnice. Poznatiji primjer jest slikovnica Ane Martin-Larrañage *Tko se skrio u dvorištu?* čije ilustracije vrlo su jednostavne dok boje ne sadrže tonski prijelaz. Još jedan uspjeh digitalne tehnike vidljiv je u oblikovanju slikovnice *Dječji sportovi* ilustratora Darija Kukića. Ilustracije su pojednostavljene, a ono neuobičajeno jest pozadina naslovnice slikovnice u sivoj boje što je inače rijetkost (Lovrec, 2014).

6.3.4. Tehnike prostorno-plastičnog oblikovanja

Tehnike prostorno-plastičnog oblikovanja mogu se podijeliti u dvije cjeline, a to su *kiparske* i *arhitektonske* dok se u odgojno-obrazovnom procesu postoji drugačiji termin za iste tj. podjela na *tehnike modeliranja* i *tehnike građenja*. U samo skupinu kiparskih tehnika ubrajaju se materijali kao što su drvo, kamen, gips, metal, masa i mnogi drugi koji se oblikuju građenjem, modeliranjem ili klesanjem. Ključno je spomenuti da pri obrađivanju pojedinog materijala sam kipar određuje hoće li određeno svojstvo naglasiti npr. tvrdoću kamena ili mekoću gline ili će ta svojstva negirati. Govoreći o arhitektonskim tj. građevinskim materijalima u likovnoj kulturi, postoji podjela na tradicionalne materijale kao što su drvo, kamen, staklo, opeka itd. te na suvremene, kao što su čelik, aluminij, željezo i drugi. Krucijalno jest spomenuti da su u radu sa djecom najčešće korišteni materijali u području modeliranja npr. glina, glinamol i papir dok su u području građenja popularni materijali kao što su drvo, karton i razni didaktičko-neoblikovani materijali (Jakubin, 1999). Nadalje, kada se govori o likovnom izrazu djeteta, ono započinje još u kolijevci gdje promatra igru svjetla i sjene i predmete u svojoj okolini. Prilikom samog rođenja djetetov se život zbiva u prostoru koji ga okružuje (Balić Šimrak, 2010). Detaljnije govoreći, faze likovnog razvitka u sklopu oblikovanja premeta u dobi od 7. do 9. godine karakteristične su po tome što dijete oblikuje neki predmet prema sjećanju ili pomoću uporaba mašte na način da stvara prema svom znanju i detaljima koji razlikuju taj konkretni predmet od svih ostalih. Tu fazu autori nazivaju pojmovnom fazom (Grgurić, 2003). U dobi od 10. do 12. godine dijete manipulira i modelira po sjećanju, no započinje uskoro i svjesno vizualno percipirati predmet što donosi bolje rezultate i s velikim naglaskom na detalje. Prema autorici, posljednja faza likovnog razvitka u sklopu oblikovanja predmeta u dobi od 13. do 14. godine jest faza u kojoj se vrednuju točni omjeri te odnosi veličine pa se tako iz neposrednog prelazi na posredno doživljavanje cjeline (Grgurić, 2003). S druge strane, unutar tehnike prostorno-plastičnog oblikovanja nailazi se na kombiniranu tehniku koja uključuje sljedeće sastavnice, a to su montaža, kolaž, tkanina, modeliranje glinom i ostalim materijalima kao što su papir, željezo, drvo, školjke, listovi, kamenčići, koji se na kraju fotografiraju. Što se tiče definicije montaže, to jest trodimenzionalne kompozicije, ona označava skup predmeta i oblika objedinjenih u jedno skulpturalno djelo koje se fotografira da bi se napravio daljnji prijelom u realizaciji konačnog

grafičkog proizvoda (Grgurić, 2003). Slikovnica *Bajka iz plicaka* ilustratorice Dijane Nazor primjer je art slikovnice gdje se nalaze montažirane fotografije skupljanih školjaka i kamenčica različitih oblika i tekstura. Još jedan primjer nastao kombiniranom tehnikom jest slikovnica za djecu starije predškolske i mlađe osnovnoškolske dobi, *Puž u neobičnom gradu*. Ilustracije su nastale fotografiranjem objekata tj. različitih materijala kao što su stare cijevi, staro željezo i ostalo, a osoba zaslužna za takav pothat jest umjetnik Saša Jantolek. U slikovnici Krešimira Rožmana i ilustratorice Barbare Lonjak- Zlopaše *Kolač od blata* prisutni su razni oblici napravljeni od plastelina, a također prisutni su i oblici iz prirode npr. latice cvijeća, bršljan i kamenčići (Lovrec, 2014). Razvijanje kreativnosti uz aktiviranje emocija izraženih motorikom postiže se oblikovanjem papira ili ostalih sredstava kao što su aluminijska folija, kutije raznih dimenzija te ostali didaktički oblikovani materijali (Grgurić, 2003). Spomenuto oblikovanje provlači se kroz rani i predškolski odgoj pa sve do kraja srednjoškolskog obrazovanja. Isprva se započinje od jednostavnijih likovnih i tehničkih iskustava koja se dalje obogaćuju novijim i kompleksnijim sposobnostima oblikovanja što u konačnici rezultira kvalitetnim likovnim izričajem. Razlika između crtačkih i slikarskih tehnika te tehnike prostorno-plastičnog oblikovanja leži u tome što aktivacijom i jedne i druge ruke djeteta djeluje na razvoj mišića prstiju i zgloba, ali i stječe dublju percepciju volumena u odnosu na jednodimenzionalnost prisutne kod crtačkih i likovnih tehnika (Grgurić, 2003).

7. OBLIKOVANJE SLIKOVNICE

Na projektima stvaranja prvih knjiga za djecu- slikovnica postoji široka skupina stručnjaka pa tako uz autora i ilustratora sudjeluju i pedagog, psiholog, lingvist i likovno-tehnički urednik (Martinović i Stričević , 2011). Što se tiče autora njegova uloga jest simbioza slike i teksta u skladnu cjelinu uz četiri elementa dizajna, a to su boja, oblik, linija i tekstura (Brcko,2018). Kako bi se ostvarila veza pisanih i ilustriranih dijelova knjige, ilustrator mora slijediti pisanu riječ autora, ali i pridonijeti vlastitim angažmanom, a to se postiže na način da autor ostavi dovoljno prostora ilustratoru da osmisli ugođaj koji se provlači u priči i prikaz samih likova. Na takav se način postiže komplementarnost, a izbjegava se ponavljanje radnje (Milašinčić,2017). Neminovno je spomenuti dvije vrste slikovnica, pripovjedne i nepripovjedne. U prvim radnju pričaju oba kreatora dok je cjelina vidljiva tek kada se počinju otkrivati ilustrativne i jezične poruke koje su suprotnog značenja. U

drugoj vrsti potiču dječju svijest o razlikovanju pojmova kao što su veličina, oblik i boja, a riječi su manje relevantne (Milašinčić, 2017).

7.1. Boja

Osim odabira književno ispravnog teksta, prilikom nastajanja slikovnice, boja i ilustracija za djecu jest veoma ključan element oblikovanja (Jakubin, 1999). Boja je zaslužna za to da u čitatelju pokrene određenu emocionalnu reakciju (Lovrec, 2014). Podjela ilustracija prema boji jest na akromatske (crna i bijela boja) te ilustracije u boji odnosno kromatske (Jakubin, 1999). Akromatska ilustracija uključuje i sive tonove te kompoziciju gradi na njihovom odnosu i izmjeni. S druge strane, ilustracija u boji koristi spektar raznih boja za stvaranje iste. Boja ima vizualan učinak na naša osjetila te proizvodi važan dojam kome je određena informacija namijenjena (Lovrec, 2014). Slikovnice *Majka Hubbard* i *Bal leptira* bile su prve koje su potaknule trend izdavanja slikovnica za djecu u kojima se pomno pazilo na pravilnu primjenu boja (Miljan, 2013). Neminovna je uloga boje kod najmlađeg uzrasta jer je slikovnica možda prva knjige u kojoj će se dijete susresti s osnovnim bojama kao što su: crvena, žuta i plava. Spomenute boje spadaju u skupinu čistih i jarkih, zasićenih boja zbog malo pigmenta sive. Upravo takve boje najviše privlače pogled kod djece pa ih se zato najviše koristi u slikovnicama za mlađu dob. Primjer jedne takve slikovnice jest *Kravica traži zabavu*, naklade Naša djeca. Djeci predškolskog uzrasta ilustracije u slikovnicama šarenije su, a i prisutno je mnogo više tonskih prijelaza te se javlja kombinacija raznih tehnika, najčešće crtačkih i slikarskih uz korištenje olovke, akvarela, tuša i kolaža (Lovrec, 2014). Tonski prijelaz može se uočiti u slikovnici za stariju dob, *Stigao je brat*, ilustratorice Andree Petrlik-Huseinović. Slikovnice koje datiraju iz prošlog stoljeća sadrže skromnu paletu boja jer se tada upotreba boje zbog uštede novaca svela na minimum. Danas također postoje izdanja slikovnica u crno bijelim ilustracijama. Primjer jedne takve slikovnice za mlađi uzrast jest ona na francuskom jeziku naziva *Moi, Milton* iz 1997. godine (Lovrec, 2014). U ovom kontekstu ključno je spomenuti da je djetetu najmlađeg dobnog uzrasta poželjno nuditi slikovnice u kojima se nalazi kontrast crno-bijelo zbog nerazvijenosti senzomotoričkog sustava dok je djecu starije dobi važno upoznavati sa spektrom boja putem ilustracija. U suvremenim slikovnicama, pozadina je često bijele boje ili jednolično obojana dok su perspektive vertikalne ili linearne, ovisno o zamisli ilustratora. Na nekim se ilustracijama može uočiti

antropomorfizaciju likova te stilizaciju dok su same linije često plošne i jednostavne, a ponekad i konturne (Kos, 2017).

Osim samih ilustracija, boja i veličina slova također je značajan čimbenik pri dizajniranju slikovnice pa se tako za tekst najčešće koristi crna boja (Lovrec, 2014). S druge strane, tekst u više boja može se pronaći u slikovnici *Naočale za mjesecinu*, autorice Vere Zemunić čija namjena jest probuditi veselje u djece. Primjer akromatskog teksta jest u slikovnici *Rodbina*, autora Ivana Viteza gdje je bijelom bojom ispisan tekst, a ilustracije su prikazane u tamnijim tonovima te se na taj način postigao svjetlo-tamni kontrast (Lovrec, 2014). Ključno je reći kako boje svojom svjetlinom odnosno zagasitošću mogu utjecati na dinamičnost i ugođaj (Brcko, 2018).

Što se tiče naslova slikovnica, one se prisutne u raznim bojama i fontovima te se može reći da estetski primjeren naslov pridonosi uspješnosti ili poželjnosti slikovnice (Lovrec, 2014). Nije rijedak slučaj da boja nosi određenu simboliku u naslovu pa tako u slikovnici *Nećko* autorice Edith Schreiber-Wicke u naslovu, slova *n* i *e* prikazni su u crnoj boji, dok slova *ć*, *k* i *o* u bijeloj boji (Lovrec, 2014).

Neminovno je spomenuti font kao jedan od glavnih elemenata oblikovanja slikovnice pa se tako pri dizajniranju najčešće koriste jednostavna i čitka pisma, zakrivljene i oku ugodne linije (Lovrec, 2014). Valja izbjegavati teško čitljiva pisma te paziti na veličinu slova u skladu s djetetovim uzrastom, estetskim pravilima i s obzirom na položaj u slikovnici. Radi jednostavnijeg čitanja samog teksta koriste se bezserifna pisma kod kojih je prednost to što je potreban mali broj fiksacija za prepoznavanje pojedinih slovnih znakova. S druge strane, serifni fontovi se često mogu naći u knjigama, novinama te časopisima (Lovrec, 2014).

Ljepota ilustracija kao i boja fonta jest ono što u slikovnici nosi vrijednost autentičnog umjetničkog djela. Njihova snaga jest u tome što može duhovnom nadgradnjom angažirati svijest djeteta te vizualne ekspresije likovnog i literarnog estetskog doživljavanja pretvarati u emotivnu vrijednost koja je sama po sebi ključna za djetetov rast i razvoj (Miljan, 2013).

7.2. Format

Što se tiče formata slikovnice, on se uvijek određuje u centimetrima ili u milimetrima. Ponajprije se navodi širina, a zatim dužina slikovnice pa tako postoji omjer 21 x 25 centimetara. Pri izradi razlikuju se tri formata, a to su stojeći, ležeći i kvadratni. Ležeći i kvadratni format najčešće se koriste za izradu kataloga, prospekata i slikovnica dok se stojeći koristi za izradu svih kategorija knjiga i on je najrašireniji pa čak 50% svih istraženih slikovnica sadrže upravo taj format. S druge strane, u kvadratnom formatu izdano je 33% slikovnica, a u ležećem njih 17%. (Lovrec, 2014). Poznati nakladnik Dean & Co tiskao je ABC, bajke i tzv. *toy books*, a one su predstavljale posebne vrste slikovnica koje su bile u obliku velikog kvadratnog formata, a njihova posebnost je bila u tome što su bile otisnute na karton ili linoleum pa su se tako odlikovale nepoderivošću. Takve čvrste slikovnice tiskale su se do gravera i tiskara Edmunda Evansa koji je želio proizvesti slikovnice u bojama veće kakvoće no što je tada bilo uobičajeno (Miljan, 2013).

7.3. Dimenzije

Slikovnice su najčešće knjige do najviše 36 stranica koje svojom težinom, fizičkom i metaforičkom djetetu omogućuje bolje vladanje istom (Brcko, 2018). Što se tiče dimenzija slikovnica, valja ih podijeliti u tri skupine, na male, srednje i velike. Najčešće sukladno dobi ide i veličina slikovnice pa su tako one manjih formata namijenjene djeci najmlađeg uzrasta. Najidealnija veličina slikovnice za spomenutu dob jest do 19 x 19 cm i to kvadratnog oblika. Odgovarajuća dimenzija omogućuje djetetu neometano rukovanje knjigom, ali je i prilagođeno vidnom polju djeteta (Lovrec, 2014). Kada se govori o obliku postoje dvije kategorije: horizontalni i vertikalni oblik. Dok se horizontalni odabire ako središnju sliku čini puno slika u pozadini kao što su prikazi krajolika i panorame ili da se prikažu svi likovi iz radnje, vertikalni oblik se najčešće koristi kod prikaza ljudskog lika izbliza jer se iz pozicije čitatelj bolje identificira s likom i potiče dijete na razvoj empatije (Brcko, 2018). Jedan od primjera malog formata dimenzije 16 x 16 jest slikovnica *Hipa se smije*, autora Biagia Baginija, a namijenjena je djeci do tri godine starosti (Lovrec, 2014). Nadalje, slikovnice srednje veličine kreću se od 18 do 25 cm dok najviše slikovnica ima dimenziju 21 centimetar. Velike slikovnice su one koje iznose od 25 centimetara nadalje. Primjer velikih slikovnica je Disneyev *Diznić drvo* čija širina doseže 24, a

visina 48 centimetara. Zbog nezgrapnosti i teškoće listanja često je vrlo malo slikovnica ovih dimenzija u ponudi (Lovrec, 2014).

7.4. Korice

Oslikati priču na koricama slikovnice za neke je autore uvertira u samu priču te se na taj način izostavlja vrijeme koje bi se potrošilo na uređivanje uvoda. Često se na koricama prikazuje prošlost lika ili se opisuje mjesto i vrijeme radnje ili izgled likova, no imamentno je da se prednja i stražnja stranica poklapaju s unutarnjom pričom (Brcko, 2018). Korice slikovnica mogu biti od tvrdog ili mekog materijala, savitljive, oblikovane od kartona, spužve ili plastike. Posebnost slikovnica je u tome što posjeduju plastificiranu presvlaku u svrhu zaštite od oštih rubovi korica. Što se tiče odabire podloge na kojoj će se slikovnica tiskati, jednak dizajn na papirima različite debljine, glatkoće ili prozirnosti može izgledati različito (Lovrec, 2014). Zbog toga je važno skladno kombiniranje materijala ne samo zbog estetskog izgleda slikovnice nego i zbog funkcionalnosti. Papir je glavni element u dizajniranju slikovnice, a pod samim pojmom papir podrazumijevaju se i kartoni i ljepenke (Lovrec, 2014). Tiskanjem listova u određenoj boji ostvaruje se određeni ugođaj pa tako ako prevladavaju vedrije boje, ugođaj će biti veseliji, dok će hladniji tonovi izazivati sjetnije raspoloženje. Nije samo boja ta koja utječe na raspoloženje već i veličina, dizajn i raspored riječi na papiru stranice. Izmjenom prednjih i stražnjih listova papira postavlja se struktura i red u samoj slikovnici (Brcko, 2018). Gramatura papira pri izradi različitih grafičkih proizvoda jest ključna pa se tako premazivanje papira može postići površinski jednostranim ili obostranim premazom. Potonji premaz se najčešće koristi pri oblikovanju slikovnice (Lovrec, 2014). S obzirom na premaze papiri se dijele na: premazane, u čiju skupinu spadaju sjajni, polumat i mat papiri, papiri za umjetnički tisak i ostalo te nepremazane papire kao što su: offsetni, reciklirani papiri, pisaći papiri, papiri s vodenim žigom itd. Što se tiče izgleda korice za slikovnice, onih sjajnih prisutno je u 62% slikovnica, tvrdih mat korica ima 19,5%, mekih i sjajnih 12,5%, a mekih mat 5,5% slikovnica (Lovrec, 2014). Sve češće kombinira se više vrsta papira pa tako za uvodne i završne listove koristi se jedna vrsta dok se na stranicima gdje je sadržaj koristi posebna gramatura ili premaz. Također, dostupnost raznovrsnog kreativnog papira i kartona koji mogu biti metalizirani, plastificirani, prozorni nije rijetka pojava. Djeci mlađe dobi, koja vole istraživati svojstva predmeta tako da ih stavljaju u usta, poželjno je ponuditi

slikovnice koje simuliraju teksturu drveta, kože i sličnih materijala pa je stoga relevantno da ti materijali budu postojani i netoksični u svrhu zaštite djetetova zdravlja (Lovrec, 2014).

7.5. Uvez

Odabir kvalitetnog uveza čija uloga jest usklađivanje debljine slikovnice i poziciju stranice, što je važno za one knjige gdje su ilustracije raspoređene po cijeloj stranici (Brcko, 2018). Pri izradi slikovnice postoji više različitih vrsta uveza, a svaki zasebno posjeduje različitu trajnost, estetsku i funkcionalnu vrijednost te cijenu. Postoji podjela na uvez klamanjem, spiralom, meki i tvrdi uvez (Lovrec, 2014). Prvi po redu jest uvez klamanjem gdje se žičanom spojnicom savije i sabira papir te se postavlja ovitak preko knjižnog bloka, a broj stranica, po pravilo treba biti djeljiv sa četiri. Takav uvez je po cijeni povoljan, a slikovnica koja je dizajnirana na taj način jest *Božićna bajka* autorice Nade Iveljić (Lovrec, 2014). Sljedeća vrsta je uvez spiralom gdje se plastična ili žičana spirala probuši kroz sabrane papire. Zanimljivo je spomenuti kako se upravo on ubraja među jednostavnije načine uveza dok je istovremeno najmanje zastupljen pri dizajniranju slikovnica. No ipak postoji poneki primjer slikovnice sa spiralnim uvezom, a to je *Neboder s krilima* autora Nicka Sharratta gdje su stranice prerezane na pola, a listanjem se dobivaju neobični likovi i oblici (Lovrec, 2014). Stoga svaki pojedini element i podražaj unutar same slikovnice potiče čitatelja na prepoznavanje razlika i na promišljanje o pročitanoj (Brcko, 2018). Što se tiče mekog uveza dvije su podvrste, a to su, jeftiniji, uvez lijepljenjem te skuplji, uvez šivanjem i lijepljenjem. U praksi je češća primjena prve podvrste gdje se odabrani papiri ljepilom povezuju u jednu cjelinu dok samom kvalitetom zaostaje za šivanjem, koji se najviše koristi kod izrade slikovnica (Lovrec, 2014). Posljedna vrsta koja je kvalitetnija i dugotrajnija od prethodne, ali znatno skuplja jest tvrdi uvez kod kojeg se savijeni i sabrani papiri otvaraju te se potom svaki zasebno šije uz pomoć šivalice, a za izradu korica korišten je deblji karton (Lovrec, 2014).

8. PRAKTIČAN DIO

8.1. Cilj rada

U sklopu završnog rada uključena je izrada interaktivne didaktičke slikovnice tj. tihe knjige naziva „Čovjek“. Smisao provođenja ove aktivnosti primjena je tehnika prostorno-plastičnog oblikovanja u praksi s ciljem razvijanja kreativnosti te vještina šivanja, ali i u svrhu daljnje primjene iste u radu s djecom jasličke dobi (2-3 godine starosti). Kroz ovu slikovnicu kod djeteta se potiče socioemocionalni razvoj, usvajanje predmatematičkih vještina, rješavanje problemskih situacija i svladavanje životno-praktičnih aktivnosti.

8.2. Oblikovanje knjige

Nakon osmišljavanja okvirnog plana sadržaja pojedinog lista slikovnice započeta je izrada tihe knjige. Materijali koji su se koristili pri izradi su: tanki i deblji vuneni filc u raznim bojama (crvena, plava, žuta, bijela, oker smeđa, tamno smeđa, bež), dvoslojni čičak, patent zatvarač, pomponi u boji (žuta, narančasta), špaga u klupku, tkanina, vrpce u dva različita točkasta dezena, arapske brojke napravljene od spužve, vezice za tenesice, mini drvene kvačice, drveni štapići, plastične 3D- oči te pištolj za vruće ljepljenje.

Slika 2. Materijal potreban za izradu tihe knjige „Čovjek“

Ova interaktivno didaktička slikovnica razlikuje se od ostalih jer se ista tema provlači kroz svaku stranicu. Tiha knjiga sastoji se od četiri stranice, a na svakom listu nalazi se određena aktivnost kojom se potiče fina motorika prstiju i logičko zaključivanje. U nastavku bit će ukratko opisan sadržaj lista slikovnice te će se priložiti fotografija iste.

Naslovna stranica sastoji se od naziva koji je oblikovan na način da termin „čovjek“ simbolizira oči dok obrve, usta te šešir izrađeni od vunenog filca, a svi dijelovi zajedno tvore apstraktno lice čovjeka.

Slika 3. Naslovna stranica tihe knjige „Čovjek“

Prva stranica tihe knjige sadrži naljepljeni tanki vuneni filc izrezan u obliku ljudske glave te je zadatak ostale dijelove lica (oči, uši, nos, kosa i obrve) čičkom priljepiti na označene dijelove. Nadalje, ti isti dijelovi tijela mogu se pospremiti u predviđeni džep te vaditi za ponovno ljepljenje na zato predviđena mjesta.

Slika 4. Prva stranica tihe knjige „Čovjek“

Druga stranica sastoji se od štapića na kojem su čičkom priljepljene arapske brojke od 1 do 5 koje se mogu odvojiti i zaljepiti na predviđeno mjesto na jednom od prstiju ruke. Na ovom listu slikovnice dijete razvija predmatematičke vještine te je ovo svojevrsan uvod u pojam broja. Važno je napomenuti da prsti nisu fiksirani za podlogu već dijete može prilikom pomicanja koristiti ih kao pomoć pri brojanju.

Slika 5. Druga stranica tihe knjige „Čovjek“

Treća stranica sastoji se od prikaza životno-praktičnih aktivnosti stavljanja odjeće na sušenje te vezanja cipelica. Dijete kroz ove aktivnosti razvija pincetni hvat stavljanjem odjeće kvačicom na špagu kao i vezanjem vezice na cipelicama.

Slika 6. Treća stranica tihe knjige „Čovjek“

Četvrta tj. posljedna stanica prikazuje također životno-praktičnu aktivnost koja uključuje oralnu higijenu te brigu o kosi. Glava djevojčice sadrži aktivnost pletenja kose u pletenicu, a ostali mini-rekviziti kao što su češalj, ogledalo, naočale, četkica za zube te kaladont služe za simboličku igru frizera.

Slika 7. Četvrta stranica tihe knjige „Čovjek“

ZAKLJUČAK

Stoljećima je slikovnica bila i ostala najomiljenija knjiga svakom djetetu, ali i odrasloj osobi te jedna od prvih asocijacija na djetinjstvo. Raznim bojama, neobičnim formatima i skladnim dimenzijama svaki autor ponaosob nastojao je u većoj ili manjoj mjeri vlastitim novitetima pridonijeti napretku iste i osvojiti čitateljsku publiku. Slikovnica koja se odlikuje kvalitetom vrijedan je instrument spoznajnog razvoja djeteta te je ista nastala suradnjom eksperata u području hrvatskog jezika i likovne kulture, a uloga odgojitelja jest i dalje rad na propitkivanju vlastitog znanja o slikovnici kao i usavršavanje iste sukladno osobnim mogućnostima, ali i razvojnoj dobi djeteta. Ključno je imati na umu da današnja tržišta nude široku ponudu estetski neoblikovanih slikovnica u svrhu ostvarivanja profita dok istovremeno ne vode brigu o njezinoj dubljoj funkciji, a to je umjetnički i govorni razvoj djeteta u pravcu osjećaja za ljepotu i sklad. Kvalitetna slikovnica upravo je ta koja budi ono najbolje, koja svojom visokom kvalitetom i umjerenošću postiže emocionalnu ekstazu u djeteta. S druge strane, tiha je knjiga, usudim se reći, *moderna slikovnica*, postaje popularna knjiga današnjice za djecu raznih dobnih uzrasta. Dinamičan i ubrzan tempo života zahtijeva ovakvu vrstu interaktivne didaktičke slikovnice koja kontrira plošnoj slikovnici nastaloj kombinacijom slike i teksta. Prostorno-plastično oblikovana slikovnica novi je početak kreativnog likovnog ostvarenja u suvremenom društvu, no valja imati na umu da se ona izvorna ljepota omjera ilustracije i teksta, koju plošna slikovnica nudi, ne izgubi.

LITERATURA

Knjige:

Čudina-Obradović, M. (1995). *Igrom do čitanja*. Zagreb: Školska knjiga

Grgurić, N.; Jakubin, M. (1996). *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje: metodički priručnik*. Zagreb: Educa.

Grgurić, N. (2003). *Oblikovanje papirom, alufolijom i didaktički neoblikovanim materijalima : metodički priručnik*. Zagreb: Educa

Petrović-Sočo, B. (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica, akcijsko istraživanje*. Zagreb: Alinea

Starc, B., Čudina Obradović, M., Pleša, A., Profaca B., Letica M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Zalar, D., Kovač-Prugovečki, S. i Zalar, Z. (2009). *Slikovnica i dijete. Kritička i metodička bilježnica 2*. Zagreb: Golden marketing i Tehnička knjiga

Rad u časopisu:

Balić Šimrak, A. (2010). Predškolsko dijete i likovna umjetnost. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 16-17 (62-63), 2-8.

Batarelo Kokić, I. (2015). Nove razine interaktivnosti dječjih slikovnica. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 64 (3), 377-398.

Martinović, I., Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium*, 4 (1), 139 – 63.

Miljan, Z. (2013). Dječje radosti 19. stoljeća – slikovnica – edukativna dječja igračka. *Povijest u nastavi*, 21 (1), 1-21.

Vidović, V. (2015). Dječji crtež kao komunikacijsko sredstvo djeteta i odrasloga. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 21 (79), 22-23.

Mrežna stranica:

Brcko, K. (2018). Estetska vrijednost slikovnice-završni rad na adresi
file:///C:/Users/Lana_pc/Desktop/LITERATURA%20ZA%20ZAVR%C5%A0NI/brcko_klara_ufzg_2018_zavrs_sveuc.pdf (20.5.2019.)

Centar za kreativni razvoj- U oblacima (2016) na adresi <https://uoblacima.com/stoje-tiha-knjiga/> (20.5.2019.)

Delzotto, L. (2015). Tkana slikovnica-završni rad na adresi
file:///C:/Users/Lana_pc/Desktop/LITERATURA%20ZA%20ZAVR%C5%A0NI/delzotto_lucija_unipu_2015_zavrs_struc.pdf (20.5.2019.)

Hnatko, I. (2017). Oblikovanje slikovnice za djecu predškolske dobi-završni rad na adresi
file:///C:/Users/Lana_pc/Desktop/LITERATURA%20ZA%20ZAVR%C5%A0NI/hnatko_ivona_foozos_2017_zavrs_sveuc.pdf (20.5.2019.)

Kovač, E. (2013). Interaktivne multimedijske slikovnice – diplomski rad na adresi
http://eprints.grf.unizg.hr/1540/1/DB283_Kovac_Eva.pdf (20.5.2019.)

Kos, E. (2017). Suvremena dječja ilustracija-završni rad na adresi
file:///C:/Users/Lana_pc/Desktop/LITERATURA%20ZA%20ZAVR%C5%A0NI/kos_elizabeth_ufzg_2017_zavrs_sveuc.pdf (20.5.2019.)

Kusulja, E. (2016). Oblikovanje slikovnice u radu s djecom – završni rad na adresi
<https://repositorij.unios.hr/islandora/object/foozos:486/preview> (20.5.2019.)

Lovrec, A. (2014). Oblikovanje edukativne slikovnice i istraživanje slikovnice kao grafičkog medija-završni rad na adresi
file:///C:/Users/Lana_pc/Desktop/LITERATURA%20ZA%20ZAVR%C5%A0NI/Z516_Lovrec_Ana.pdf (20.5.2019.)

Majhut, B. i D. Zalar. (2008) Slikovnica. Hrvatska književna enciklopedija (u tisku) na adresi <https://bib.irb.hr/prikazi-rad?&rad=343733> (20.5.2019.)

Milašinčić, D. (2017). Slikovnica za dvoje- diplomski rad na adresi file:///C:/Users/Lana_pc/AppData/Local/Temp/893276.Milasincic_Davor_rujan_2017.pdf (20.5.2019.)

Verdonik, M. (2016). Slikovnica – prva knjiga djeteta - nastavni materijal na adresi: http://www.ufri.uniri.hr/files/nastava/nastavni_materijali/Verdonik_Predavanja_za_web_SPKD.pdf (20.5.2019.)

POPIS SLIKA

Slika 1. Tiha knjiga.....	11
Slika 2. Materijal potreban za izradu tihe knjige „Čovjek“.....	24
Slika 3. Naslovna stranica tihe knjige „Čovjek“.....	25
Slika 4. Prva stranica tihe knjige „Čovjek“.....	26
Slika 5. Druga stranica tihe knjige „Čovjek“.....	26
Slika 6. Treća stranica tihe knjige „Čovjek“.....	27
Slika 7. Četvrta stranica tihe knjige „Čovjek“.....	27

IZJAVA

kojom ja, Lana Zubić, studentica Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, smjer Rani i predškolski odgoj i obrazovanje, kao autorica završnog rada pod naslovom *Likovno oblikovanje slikovnice tehnikama prostorno-plastičnog oblikovanja*

izjavljujem da sam završni rad izradila samostalno pod mentorstvom mr.art.Ivane Gagić Kičinbači. U završnom radu implementirala sam metodologiju znanstvenoistraživačkog rada te koristila primjerenu literaturu. Spoznaje, zaključke i teorije drugih stručnjaka izravno sam parafraziranjem ili citiranjem uklopila u vlastiti rad korištenjem bibliografskih jedinica sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Rad je napisan na hrvatskom jeziku.

Studentica: Lana Zubić, 3. godina RPOO-a